

GEOGRAFIYA FANINING BUGUNGI KUNDAGI O'RNI VA GEOGRAFIYA DARSLARINI TASHKIL ETISH

Djumabayeva Jadra Qaxramanovna

*Toshkent viloyati Yuqori Chirchiq tumani 23-UO'T maktabida
geografiya va iqtisodiy bilim asoslari fani oqituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy dunyoda geografiya fanining rivojlanishi va o'qitish metodikasi haqida so'z boradi. Geografiya zamonaviy fanlar tizimida muhim ahamiyat kasb etgan fanlardan biri hisoblanadi. Dunyo uchun dolzarb bo'lgan geosiyosat tushunchasi ham aynan geografik bilimlar bilan bog'liqdir.*

Kalit so'zlar: *geografiya, dunyo fanlari, zamonaviy ilm, geosiy geosiyosat, geo, iqlim, kadr, innovatsiya, pedagog.*

Bugungi kunda barcha fanlar zamonaviylashib yangi tarmoqlarga bo'linib kengayib bormoqda. Zamonaviy talabalar ancha aqlli bo'lib qolishdi va shunga mos ravishda nafaqat hayotda, balki universitetlarga kirishda ham foydali bo'ladigan fanlarni tez o'zlashtirmoqdalar. Geografiya bunday fan emas. Negadir oliy o'quv yurtlarida iqtisodiy-geografik mutaxassisliklarning asosini tashkil qilishi kerak bo'lgan fan ular tomonidan butun lay e'tibordan chetda qolmoqda. Garchi, mening fikrimcha, menejerga ijtimoiy fanlardan ko'ra ko'proq geografiya kerak. Qo'llashda ham biz pedagogika universitetining profil ixtisosligida geografiya emas, xuddi shu ijtimoiy fanni ko'ramiz. To'g'ri, geografi yadan chuqur bilimga ega bo'lmagan xalqaro aloqalar bo'yicha malakali mutaxassis yoki turizm menejerini tasavvur qilish qiyin. Hozirgi vaqtda geografiya kabi bilim sohasi Rossiya klassik universitetlarida (24 fakultet) va

pedagogika universitetlarida (41 fakultet) mavjud. Yirik universitetlar va akademiyalar o'zlarining tor sohalari bo'yicha bakalavrlar, mutaxassislar va magistrlar tayyorlaydigan alohida fakultetlardir. Maktab geografiyasining ahamiyati uning o'ziga xosligidir. Maktab mavzusi o'quvchilarda yerni inson sayyorasi sifatidagi murakkab, tizimli va ijtimoiy yo'naltirilgan qarashni shakllantiradigan g'oyaviy xarakterdir. Shuningdek, ularni ilmiy bilishning maxsus usuli sifatida mintaqaviy yondashuv bilan tanishtiruvchi yagona fandır. Shaxsni shakllantirishda geografik bilimlarning ahamiyati geografik ta'limning umumiy maqsadini shakllantirish imkonini beradi. Shunday qilib, talabalar geografik bilim va ko'nikmalarning to'liq tizimiga ega bo'lib, ularni hayotda, turli vaziyatlarda qo'llash, ya'ni ko'nikmalarni namoyish etish qobiliyatiga ega.

Geografiya darslarida qanday kompetensiyalarni shakllantirish mumkin?

- qimmatli va semantik kompetensiyalar hayotga munosabatni, to'g'ri belgilangan qiymat yo'nalishlarini shakllantiradi;

- umumiy madaniy kompetensiyalar etnik guruhlar, oilaviy va ijtimoiy qadriyatlar, an'analar, turmush tarzini o'rganishda shakllanadi. turli millatlar ...

- darsda tarbiyaviy va kognitiv kompetensiyalar shakllanadi va sinfdan tashqari mashg'ulotlar O'quvchi ekskursiya davomida o'zini o'rab turgan dunyo bilan tanishganda, u taxminlardan faktlarni farqlashni o'rganadi va statistik ma'lumotlardan foydalanadi;

- axborot kompetensiyalari zamonaviy axborot vositalari va axborot texnologiyalarini egallashni nazarda tutadi. Masalan, koinotdan o'rganilayotgan hududlar tasvirlarini ko'rsatuvchi va tahlil qilib, dars yoki sinfdan tashqari mashg'ulotlar uchun taqdimot yaratish;

- kommunikativ kompetensiyalar muloqot jarayonida shakllanadi, jumladan, boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lish, jamoada ishlash ko'nikmalari, turli ijtimoiy rollarni bilish.

Geografiya darslarida badiiy ijoddan foydalangan holda dars o'tishning bir qator o'ziga xos jihatlari va xususiyatlari mavjud;

1. O'quvchilarga geografiya darsligidagi mavzularni, geografik tushunchalarni sodda, ravon va tushunarli holatda yetkazishni ta'minlash;

2. O'quvchilarning nutq ravonligini oshirish, yodda saqlab qolish qobiliyatlarini kuchaytirishga xizmat qilish;

3. Dars mashg'ulotlari jarayonida mavzular bo'yicha o'quvchilar o'rtasida o'ziga xos raqobatni vujudga keltirish, shu orqali ularni mavzularga oid tushunchalarini mustahkamlash;

4. O'qituvchi va o'quvchilar orasidagi munosabatlarni ilm-fan nuqtayi nazaridan bir-birlarini tushunishiga yordam berish;

5. Dars davomida o'quvchilarga, badiiy ijod namunalaridan misollar keltirib, geografik obekt va predmetlar to'g'risida tasavvurlar uyg'otish;

6. Mavzular bo'yicha bilim va ko'nikmalarni hosil qilishlariga yordam berish;

7. Geografiya fan oyligida va geografik kechalarda bahrubaytlar uyushtirish hamda shu orqali geografiya faniga bo'lgan qiziqishni yanada ortirish kabilarni o'z ichiga oladi.[4]

Yer xaritasidan barcha bo'sh nuqtalar yo'qolganidan so'ng, geograflarning asosiy vazifasi tabiat va insoniyat jamiyatining rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish bo'ldi. Va bugungi kunda geografiyada yangi ajoyib kashfiyotlar mumkin. Geografiya Yerdan mavjud bo'lgan ob'ektlar, jarayonlar va hodisalarni o'rganadi. Geografik ob'ektlar juda xilma-xil bo'lib, ular tabiiy (tog'lar va tekisliklar, dengizlar va daryolar) va sun'iy (shaharlar va zavodlar, elektr stantsiyalari va sug'orish kanallari) ga bo'linadi. Atrofimizda har kuni sodir bo'layotgan geografik hodisa va hodisalarning (vaqt o'zgarishi) tabiat va inson hayotidagi o'rni ham katta. Ko'pgina geografik hodisalar halokatli: vulqonlar va zilzilalar, momaqaldiroqlar va boshqalar. Geograflar ularning kelib chiqishi va halokatli kuchini tasvirlaydi. Geografiyaning eng muhim predmeti inson va tabiatning o'zaro ta'siri jarayonidir. Axir, har yili inson ko'proq tabiiy ob'ektlarni o'zgartiradi, kon qazish, o'rmonlarni kesish, chiqindilarni ifloslantirish va

hokazo. Har bir fanni rivojlantirish va uning ko'lamini kengaytirish, ushbu fanni ko'p jihatdan o'qitilishiga bog'liq. Shu ma'noda geografiya darslarida ham dars o'tishning yangicha usullaridan foydalanish ta'lim sohasidagi va bugungi kundagi eng muhim vazifalardan biri ekanligini inobatga olsak, bu kabi jihatlarga oddiy hol sifatida qarashning o'zi kifoya. Bu o'rinda geografiya darslarida badiiy ijoddan foydalanish orqali mavzularni har tomonlama o'quvchilarga oson, sodda va tushunarli tarzda yetkazish mumkin. Avvalambor, badiiy ijod deganda, geografiya mavzulariga tegishli bo'lgan biron bir asardan parcha, hikoya yoki sherni tushunish kerak. Keling, shu o'rinda, ajdodlarimiz bizga qoldirgan tarixiy meroslarni bir eslasak, ko'p hollarda o'sha zamondagi voqea va hodisalar bizgacha badiiy ijod mahsuli hisoblangan asarlar, hikoyalar yoki she'rlar orqali yetib kelganiga ko'p bora guvoh bo'lganmiz. Qolaversa, har qanday kitoblarda keltirilgan badiiy asarlar voqea-hodisalarni kitobxonga o'zi hohlagandek tushunishiga yordam beradi. Chunki badiiy yo'l bilangina bu natijalarga erishish mumkin. Shunday ekan, geografiya darslarida biron bir mavzuga bag'ishlangan badiiy ijoddan namunalar, o'quvchilarni har tomonlama mavzuni tushunishiga va darslarning qiziqarli bo'lishiga asos bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Tabiiy geografiya" (O'rta Osiyo tabiiy geografiyasidan amaliy ish) Darslik (T., TDPU, 2014), 56.b.
2. Рахимов, У. А. (2022, September). МАДАНИЙ МЕРОС ОБЪЕКТЛАРИНИ ЖОЙЛАШГАН ЎРНИНИ GNSS ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ АНИҚЛАШ. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 168-173).
3. Abdullayevich, R. U. B. (2022, June). MODDIY MADANIY MEROS OBYEKTЛАRI DAVLAT KADASTRI BO'YICHA TEMATIK QATLAMLARINING ATRIBUTIV MA'LUMOTLARINI YARATISH. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 8-12).
4. Abdullayevich, R. U. B. (2022, June). CREATION OF ATTRIBUTIVE DATA OF THEMATIC STRUCTURES OF THE STATE CADASTRE OF MATERIAL CULTURAL HERITAGE OBJECTS. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 1-5).
5. Раимов, У. А., & Тухтаев, Ш. Х. (2021, October). Геодезический Мониторинг Деформаций Ансамбля Регистан. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 96-100).
6. Raximov, U. A., Tojidinova, F. M., & Po'latov, S. S. (2023). ISSUES OF FORMATION OF STATE CADASTRE DATA OF HIGHWAYS USING GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM. Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2(7), 156-160.
7. Raximov, U. A., Ortiqov, J. U., Ilmurodova, L. A., & Tadjidinova, F. M. (2023).

SAMARQAND VILOYATINI MADANIY ME'ROS OBYEKTлари XARITALARINI GAT TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANIB YARATISH MASALALARI. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(8), 255-257.

8. Рахимов, У. А., & Хамдамов, М. С. (2023). ГЕОПОРТАЛ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО КАДАСТРА И ИХ ИНТЕГРАЦИЯ МЕЖДУ АГЕНТСТВАМИ. Innovative Society: Problems, Analysis and Development Prospects, 32-36.

9. Рахимов, У. А., and М. С. Хамдамов. "ГЕОПОРТАЛ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО КАДАСТРА И ИХ ИНТЕГРАЦИЯ МЕЖДУ АГЕНТСТВАМИ." Innovative Society: Problems, Analysis and Development Prospects (2023): 32-36.

10. Raximov, U. A., Ortiqov, J. U., & O'rozaliyev, B. B. (2023). Existing Class I Height in the Area of Samarkand Current Status of Points. Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education, 2(3), 205-208.

11. Ibragimov, L. T., Raximov, U. A., Yarkulov, Z. R., & Ortiqov, J. U. (2022). Improvement of the State Water Cadastre's Management System. INTERNATIONAL JOURNAL ON HUMAN COMPUTING STUDIES.